

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΡΜΟΗΣ.

ΕΤΗΣΙΑ.
ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ
Δια τὸ ἰσωτερικὸν δρ. 12
Δια τὸ ἐξωτερικὸν * 15

Συντάσσεται ὑπὸ Δ. Παναγιῶ
καὶ ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν αὐτὸν καὶ
διὰ τοῦ ἰδιοῦνεργεῖται πᾶσα
δοσολογία αὐτὴν ἀφορᾷσα.
Τιμὴ καταχωρίσεως ἀγγε-
λιῶν λεπτ. 15 ὁ στίχος.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.

ΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Παρά τοῖς Κ. Κ. Διδασκάλους
καὶ τοῖς ἐπιστάταις τῶν Τα-
χυδρομείων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοῖς
Κ. Κ. Ἑλλησικ. Προξένοις
καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτρό-
ποις τοῦ ἐκδότου.

* Ἐκδίδεται τετράκις τοῦ
μηνός.

Οὐ γὰρ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγνώσκοντες εἰσι σπουδαῖοι.

(ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ).

Ἐὰν ἦς φιλομαθῆς, ἔση καὶ πολυμαθῆς (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ).

Ἀθήναι, τῆν 15 Ἰανουαρίου 1856

Περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς ποιήσεως παρὰ τοῖς Ἑλλησιν.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδ. ἀρ. 145).

Τῆς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν αἱ ἀρχαὶ ἀναβαίνουνσι εἰς τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους, καὶ ποιηταὶ τῆς ἀπωτάτω ἐκείνης ἐποχῆς ὀνομάζονται ὁ Λίνος, ὁ Μελάμπους, ὁ Θάμυρις καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Μουσαῖος καὶ ὁ Ὀρφεύς. Οὗτος ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὀνομαστότατος, καὶ συμμετέσχε τοῦ πλοῦ τῶν Ἀργοναυτῶν, ἀπεδίδετο δὲ εἰς αὐτὸν καὶ θαυμαστικαὶς μυστηριώδης δύναμις. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἀνήκουσιν ἅπαντες εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου χρόνους. Οἱ εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἐπέλθοντες ταρχῶδεις καιροὶ δὲν ἦσαν πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς πρόσφοροι, καὶ μόνον ἀφοῦ κατέπαυσεν ὁ ἀναθρασμὸς καὶ ἐπῆλθεν ὅπως δῆποτε ἡσυχία ἤρχισαν νὰ βαδίζωσι πάλιν τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὁδόν. Ἀλλὰ καθὼς οἱ καιροὶ καὶ τὸ ἔθνος ἠλλοιώθησαν οὕτως ἀνέλαβε καὶ ἡ ποίησις ἄλλοιον χαρακτῆρα. Ἡ πρότερον θρησκευτικὴ ποίησις μετετάπη εἰς ἡρωϊκὴν. Διότι αἱ λαμπραὶ πολεμικαὶ τῶν χρόνων ἐκείνων πράξεις μετέδωκαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος μετωρισμὸν, ὅστις διήγειρε πρὸς ζωηροτέραν ἐνέργειαν· ἡ ἔξαρσις δὲ αὐτὴ ἐπέζησεν εἰς τὸν ἐνδοξον ἐκείνον χρόνον, καὶ διήρκει ἀκόμη καὶ ἀφοῦ οἱ κατ' αὐτὸν ἀθλήσαντες ἥρωες πρὸ πολλοῦ πλέον δὲν ὑπῆρχον. Ἡ φήμη τῶν λαμπρῶν ἐκείνων πράξεων μετέβαιεν ἀπο στόματος εἰς στόμα· μετὰ θαυμασμοῦ ἠκροῦτο ὁ ἔργονος τὰς ἱστορίας τῶν πολέμων ἐκείνων, ὀνειροπολῶν παρηκολούθει τὰς πλάνας τῶν ἀπονοστούντων, καὶ διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ συμμετεῖχεν εἰς τοὺς παραδόξους κινδύνους, ὅσους αὐτοὶ ὑπέστησαν. Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατόν ἡ ποίησις νὰ μείνῃ μακρὰν τοιούτων ἐνδόξων ἀναμνήσεων; Ὅθεν ὅτε οἱ μεγαλοῦργοι καὶ ταρχῶδεις ἐκεῖνοι καιροὶ παρήλθον καὶ ἦτο δυνατόν τὸ ποικίλον ἐκεῖνο θέμα νὰ κατοπτρευθῇ ἡρέμῃ ἐλόκληρον, τότε ἡ ποίησις ἐπιλαβομένη τῆς εὐγενοῦς ὕλης μετέπλασεν αὐτὴν εἰς λαμπρὰς καὶ περιφανεῖς εἰκόνας. Ὁραϊότεροι μάλιστα καὶ λαμπρότεροι ἢ ὅποιοι τῶν ὑπῆρξαν, ὑπέστρεψαν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι ἐν τῇ ποίησει ἵνα καὶ εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα μὴ παρέλθωσι πλέον. Οἱ ἀοἰδοὶ ἔβαλλον πρὸς τὰ ἀκρωμένα πλήθη σκηναὶς ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων· διὰ προφορικῆς παραδόσεως μετέβαινον εἰς τοὺς ἔπειτα ἀνθρώπους αἱ περὶ αὐτὰ, αἵτινες εἰκαὶ πολλὰ τὸν ἀριθμὸν εἶχον πιθανῶς πρὸς ἀλλήλας συναφείαν· καὶ εἰ καὶ ὑπὸ πολλῶν ποιητῶν διεπνέοντο ὅμως ὑφ' ἑνὸς μόνου πνεύματος, ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει εἰς κοινὰς ἐθνικὰς ἀνακινήσεις. Εὐμοίρια τις διέσωσεν ἡμῖν δύο κύκλους τοιούτων ποιήσεων, ἕξ ὧν ὁ μὲν, Ἰλιάς ἐπιγραφόμενος, περιστάνει τὴν σπουδαιότητα τῆς πολιιορκίας τῆς Τροίας ἐποχῆν, ὁ δὲ, ἡ Ὀδύσεια, ἀφηγεῖται τὰς πλάνας καὶ τὸν νόστον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Αἱ ποιήσεις αὗται φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ὄνομα τοῦ Ὀμήρου, ἀοιδοῦ Ἴωνος, ἀκμάσαντος ὡς θέλουσι, περὶ τὸ 1000 ἔτος π. Χ. Μεγάλαι ἀμφιβολαὶ ἐκινήθησαν κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἂν αὐτὸς τῶν ὑπῆρξε τῶν ἐπῶν τούτων ὁ ποιητῆς. Οἱ προτεινόμενοι λόγοι ὅμως δὲν ἐξαρκοῦσι νὰ ἰσχυροποιήσωσι μέχρι βεβαιότητος τὴν ἀποφανθεῖσαν ἐκείνην γνώμη. Ὁλόκληρος ἡ ἀρχαιότης, ἐφ' ὅσον αἱ γνώσεις ἡμῶν ἐξικονοῦνται, ἐπίστευε ποιητὴν αὐτὸν τὸν Ὀμήρον, καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη

εἶναι τοσοῦτον βεβαία καὶ ἀξιοχρεως, ὥστε ἄτοπον φαίνεται τὸ νὰ δίδεται μετ' εὐπετείας χώρα εἰς τὴν ἀμφιβολίαν. Ἴσως μέρη τινὰ ποιητῶν ἀγνώστων προσηρτήθησαν ὕστερον εἰς τὸ κύριον ποίημα· ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται κατὰ πάντα λόγον ἔργον ἐνόσ. Πρὸς τί δὲ καὶ νὰ πολλαπλασιάζωμεν τὰς δυσχερεῖας τῆς ἐξηγήσεως τοῦ πράγματος; αὗται δὲ εἶναι ἀναπόφευκτοι ἐὰν παραδεχθῶμεν ποιητὰς πλείονας. Διαφοραὶ τινες εἰς τὰς ποιήσεις ταύτας δὲν θέλουσι φανῆ καθόλου παράδοξοι, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι πιθανῶς αὗται εἶναι ἔργα ἡλικίας ὀλοκλήρου. Διασκευὴ τις ἐπιπόλαιος χάριν συναφῆς τῶν ἐπὶ μέρος βαφωδιῶν πρὸς ἀλλήλας ἐγένετο ἴσως ὑπὸ χειρὸς ξένης. Ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ ταῦτα διατρέχων εἰς καὶ ὁ αὐτὸς χαρακτῆρ τῆς ποιήσεως, τῆς διαθέσεως καὶ τῆς γλώσσης ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται εἰς ἔθνος πολυειδῶς διηρημένον καὶ εἰς τὰ πρῶτα τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ στάδια εὐρισκόμενον εἰμὴ μόνον ἐὰν φαντασθῶμεν ἐν αὐτῶν ποιητῶν αὐτῇ μάλιστα ἡ ἀξιοθαύμαστος ἐνότης τοῦ χαρακτῆρος εἰς τὰς ποιήσεις ταύτας καὶ τὸ συνεχὲς καὶ διαρκὲς αὐτῆς διὰ τοῦ μακροῦ ὕστερον χρόνου ὑπῆρχε δυνατὴ μόνον ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι μέγας τις καὶ ἐμβριθῆς νοῦς ἔδωκε τὴν πρώτην τῆς ποιήσεως ὠθῆσιν καὶ μεθ' ὑπερτέρας δυνάμεως διηνεκῶς ἐκυβέρνα αὐτήν. Ἐκ συντροφικῆς ποιήσεως, κατὰ τινὰ νεώτατον τρόπον, ἂ ἴα Scribe, οὐδέποτε ἤθελε γεννηθῆ Ἰλιάς. Καὶ τοῦτο δὲ προσέτι ὅτι οὐδαὶ τῶν Κυκλικῶν οὐδὲ κἂν μακρόθεν ἐφικνεῖται τῆς δόξης τοῦ Ὀμήρου, καὶ ὅτι τὰ ποιήματα αὐτῶν παρεδόθησαν εἰς λήθην, ἐνῶ ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια διετηροῦντο μετ' εὐσεβοῦς σχεδὸν δεισιδαιμονίας καὶ πανταχοῦ διεδίδοντο ὑπερφαίνει τὴν μεγάλην καὶ ἐξαισίαν ὑπεροχὴν τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἀνδρός. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες εἶναι μανόσποροι καὶ ἡ Θεοὶ πρόνοια δὲν συνεθίζει νὰ διασπείρῃ αὐτοὺς ἀφειδῶς· ἀσύμφορον δὲ εἶναι ἄνευ ἀνάγκης νὰ πολλαπλασιάζωμεν τοὺς ἡλίους εἰς τὸ κοσμικὸν ἡμῶν σύστημα.

Εὐλόγως ἐκπληττόμεθα θεωροῦντες τὴν πνευματικὴν περιουσίαν, ἣτις προσπνέει ἡμᾶς εἰς τὰς ποιήσεις ταύτας, τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ὅπερ εἰς τὰ γεννήματα ταῦτα τῶν ἀπωτάτω ἐκείνων χρόνων παρατηροῦμεν. Ὡς τερπνὴ τις καὶ χαρίεσσα τῆς εὐδαιμόνου Ἰωνίας χώρα ἐξαπλοῦνται ἐνώπιον ἡμῶν αἱ ποιήσεις αὗται· ἡ αἰθρία τοῦ Ἰωνικοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἐπικεχυμένη ἐπ' αὐτὰς καὶ χρωματισμοὶ λαμπροὶ ἐν ἡδείᾳ συγκράσει ἐπιπολάζουσιν ἐπ' αὐτῶν. Ἀκόπως ἡ φαντασία ἡμῶν παρακολουθεῖ τὴν χειραγωγίαν τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ πάντα μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν παρίστανται εἰς τὰ βλέμματα ἡμῶν ὡς ὑπὸ τινος μαγικοῦ φωτός διευγαζόμενα. Ποίητις εἶναι, τοῦτο γινώσκωμεν, καὶ ὅμως ὅποια ἀλήθεια, ὅποια φύσεως ἐνάργεια! Ἄνθρωποι εἶναι οἱ ὡς ἐνεργοῦντες παριστάνομενοι, καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ δὲν ὑποκρύπτουσι τὰς ἀνθρωπίνους αὐτῶν ἀδυναμίας, ἀλλ' ὅποια χάρις οὐράνιος εἶναι ἐπ' αὐτῶν ἐπικεχυμένη, ὅποια μεγαλειότης! Προθύμως συγχωροῦμεν εἰς τὸν ποιητὴν τὸ ἑλλιπίς τῆς θεωρίας καὶ κρίσεως αὐτοῦ, ὅταν καταλείπων τὸν κύκλον τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου μετωρίζεται εἰς τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς σφαίρας· διότι ἄνευ τούτου ἤθελε λείπει ἡ συνέχουσα ἡμᾶς γλυκεῖα ἐκείνη ἀπάτη. Ὅποια δὲ καὶ τῆς γλώσσης τῶν ποιημάτων τούτων ἡ ἐξαισία λαμπρότης! νῦν μὲν ἠκούσα ὡς μακρόθεν ἐρχομένη ἀβληχρὰ μουσικὴ, ἣς τινος ἡδέως ἐπικλύει τὸ οὖς ἡμῶν τὰς γλυκεῖας μελωδίας, νῦν δὲ ῥοθιάζουσα μετ' ἤχων βαρέων καὶ δυνατῶν, ὁμοίᾳ πρὸς τοὺς πατάγοις τῆς βροντῆς ἢ πρὸς τὸν σιμόργον

Ἀριθ. πρωτ. 155.

Περὶ ληψείας

Περὶ μέτρων τεινόντων εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δημοσίας ἠθικῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Νομάρχας τοῦ Κράτους.

Μέλημα ἐκ τῶν πρωτίστων καὶ ἀδιάλειπτον πρέπει νὰ ᾔηται εἰς τοὺς διοικοῦντας, ὥστε τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου, οὗ ἡ διοίκησις ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς, νὰ παρακολουθῇ ἀδιαιρέτως πάντοτε ἡ προσήκουσα ὀρθοσκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπλασις. Τότε ἡ διοικητικὴ αὐτῶν ἐνέργεια ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν διοικουμένων ἀποβαίνει γόνιμος καὶ τελεσφόρος· ἄνευ ἠθῶν ἐγείρεται οἰκοδομὴ ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐτοιμὴ νὰ καταρρέουσι εἰς τὴν ἐπέλευσιν τῆς πρώτης ἐναντίας πνοῆς. Διὰ τῶν χρηστών ἠθῶν συντηρεῖται ἡ εὐημερία ἐν τῇ πολιτείᾳ· δι' αὐτῶν ἐκρίζονται αἱ κακαὶ καὶ ὀλέθριαι ἐξεις· τῶν νόμων ἡ ἀπειλὴ ἀποβαίνει εἰς τοῦτο ἀνεπαρκής. Μάρτυς δὲ τοῦτου εἶναι ὅτι ὅλη ἡ ἄχρι τοῦδε αὐστηρὰ τῶν νόμων ἐφαρμογὴ κατὰ τῶν ἐπαράτων κακούργων δὲν κατάρθωσε νὰ ἐξαλείψῃ ἐντελῶς τὴν δυστυχῆ τάσιν, τὴν ἐνιαχοῦ τοῦ Κράτους σαλεύουσαν τὴν ἀσφάλειαν σήμερον καὶ προσάπτουσαν δυσφημίαν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀνάγκη λοιπὸν ν' ἀνατραπῇ ὁ λαὸς ν' ἀποφεύγῃ καὶ μισῇ τὸ κακὸν, καθὼ κακὸν, καὶ ἀντικείμενον εἰς τὰ θεῖα παραγγέλματα, νὰ πράττῃ δὲ τὸ ἀγαθόν, ὡς ὀφείλων νὰ τὸ πράττῃ, κατὰ τὰς ἐντολάς τῆς πίστεως αὐτοῦ. Οὕτω δὲ ἀνατρεφομένη ἡ ἡμετέρα ἀρτίσυστατος κοινωνία δύναται κατὰ μικρὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιτήκεν ἐκτελεστικὴν τελειοποίησιν, καὶ νὰ λογισθῇ ἀξία νὰ τεθῇ εἰς τὸν αὐτὸν παράλληλον τῶν προηγουμένων εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐθνῶν τῆς Ἑσπερίας.

Μετὰ τὰς σκέψεις ταύτας, αἵτινες ἀναμφιβόλως δὲν διαφεύγουσι τὴν πείραν καὶ ὀξυδέρκειαν ὑμῶν, ἐρχόμεθα νὰ καλέσωμεν σύντονον καὶ ἄσκον τὴν προσοχὴν σας ὡς πρὸς τὰ ἐξῆς, θεωρούμενα ὡς τὰ κύρια μέσα πρὸς ἐπιτεύξιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς ἠθικῆς τῶν διοικουμένων ἀναμορφώσεως.

Καὶ πρῶτον σκόπιμος πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἐπὶ τοὺς διοικοῦμένους εἶναι τὸ μᾶλλον τελεσφόρον πρὸς ῥυθμισιν καὶ ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν τοῦ λαοῦ. Ὅθεν, Κύριε Νομάρχας, παραγγέλλεσθε νὰ συνεννοήσθε συνεχῶς μετὰ τῶν ἐδρευόντων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νομοῦ σας Σεβασμιωτάτων Ἐπισκόπων, ἵνα ὁ κλήρος μὴ παύσῃ, συμφώνως πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ κλήσιν, διδάσκων καθ' ἑκάστην τὸν χριστιανὸν οὐχὶ μόνον ὅποια ἔχει καθήκοντα πρὸς τὸν Δημιουργὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ὅτι προσέτι ὡς μέλος κοινωνικὸν ὀφείλει νὰ πράττῃ ὑπὲρ τῆς ὀλομελείας. Τοῖς Πνευματικοῖς ὁμολογουμένως κείται τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μεγάλης ταύτης λειτουργίας, οἱ δὲ ἱεροκήρυκες, δευτεροὶ αὐτῶν ἐρχόμενοι, εἶναι εἰς θέσιν νὰ σπείρωσιν οὐχὶ ὀλιγώτερα ἀγαθὰ. Οὗτοι ἀνάγκη νὰ περιδεύωσι συγχρότατα εἰς τὰς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία τῆς οἰκείας περιφερείας, πρὸς κήρυξιν τοῦ θεοῦ λόγου, θέματος ἐκλεγμένου ὑπ' αὐτῶν σχετικῶς πάντοτε πρὸς τὰ κατὰ καιροὺς ἐμφανιζόμενα κοινωνικά νοσήματα.

Δεύτερον δὲ ἡ κοινὴ καθ' ὅλους τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ διδασκαλίαν πείουσα οὐχὶ νὰ μεταδώσῃ γνώσεις ἀπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῆς νεολαίας τὴν εὐσέβειαν, ἔρωτα πρὸς τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἀληθές, νὰ προσηλώσῃ τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ἀρετὴν, νὰ ἐγείρῃ δὲ τὴν ἀποτροφὴν κατὰ τῆς κακίας. Θέλετε λοιπὸν ἔχει ὡς σπουδαιότατον καθήκον σας, Κύριε Νομάρχας, τὸ νὰ ἐπισκοπήτε τὰ κατὰ τὸν νόμον, ὃν διοικεῖτε, καθιδρυμένα ἐκπαιδευτήρια, ἂν ἀποχρῶντως εκπληροῦσι τὸν διττὸν τοῦτον προσημασμένον αὐτῶν, ἐκτετατομένης τῆς ἐπιδημίας ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου καταστήματος ἄχρι τοῦ ἐλαττοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Περιδεύοντες μάλιστα ὀφείλετε νὰ λαμβάνηται ἰδίαν περὶ τοῦτου ἀντίληψιν, ὃς καὶ τρεῖς παρευρισκόμενοι εἰς τὰς παραδόσεις, καὶ ν' ἀπευθύνητε τὰς δεύσας παρατηρήσεις πρὸς τοὺς διδάσκοντάς, ἐνθα ἠθέλητε παρατηρήσει, ὅτι δὲν δίδεται ἡ προσήκουσα ἀνάπτυξις εἰς τὸ ἠθοποιητικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας. Ὅπου δὲ κατὰ τὴν περιδεσίαν σας ἀπαντήσετε ἠθῶν ἐκπτώσιν ὀρεῖτε νὰ ἐρευνησθε τὰς αἰτίας τοῦ κακοῦ, καὶ παραχρῆμα

νὰ φωτίσθε τὸ Ὑπουργεῖον περὶ τῶν ληπτέων εἰς ἐπανόρθωσιν αὐτῶν μέτρων, ὅσα ἢ ἐκ τοῦ πλησίον γνώσις τῶν ἐγχωρίων περιστάσεων ἠθέλη διδάξει ὡς ἱκανὰ νὰ ἐξαλείψωσι τὸ ἠθικὸν νόσημα. Ἰδίως δὲ ἀξιούμεν νὰ μᾶς καθυποβάλητε, ὅσον ταχύτερον μάλιστα, γενικὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως πάντων τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ σας ὑπαρχόντων δημοτικῶν σχολείων, διαλαμβάνουσαν μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἐκαστον αὐτῶν ὑπάρχει ἐν τοιαύτῃ ἢ τοιαύτῃ καταστάσει, συνάμα δὲ καὶ γνωμοδότησιν περιτρεφόμενῃ περὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν ἐνεργητέα. Πρὸς δὲ καὶ ἂν ὁ ὑπάρχων ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι ἱκανὸς εἰς πλήρωσιν τῶν πρώτων ἐκπαιδευτικῶν χρεῶν τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ, ἢ κρίνεται ἀναγκαία καὶ ἐτέρων ἢ σύστασις, ὅτε ἐκτὸς τῶν λόγων τῶν ὑπαγορευόντων τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν, θέλετε δηλώσει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ τὰ χωρία, ἅπερ κεντρικώτερα ὄντα θεωροῦνται καταλληλότερα νὰ προτιμηθῶσιν ὡς ἔδραι τῶν συστηθησομένων νέων δημοτικῶν σχολείων. Οἱ ἀπόκεντροι δὲ, οἱ ὄρεινοι καὶ οἱ εἰς δασώδεις χώρας κείμενοι δῆμοι κατὰ πρῶτιστον λόγον πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὡς πρὸς τοῦτο. Τὰ δημοτικὰ γράμματα, ἡ πρώτη καὶ ἀπαραίτητος αὕτη τροφὴ τοῦ λαοῦ, ἀνάγκη νὰ λάβωσι τὴν δυνατὴν ἐξάπλωσιν καθ' ὅλα τοῦ Κράτους τὰ μέρη, ἵνα διὰ τῆς ἐκτάσεως ἐπιχυθῶσι τὰ εὐεργετικά ἀποτελέσματα τῆς πρώτης ταύτης τοῦ πολιτισμοῦ δόσεως ἄχρι τῆς ἐσχάτης χωρικῆς καλύβης, εἴτε αὕτη ἐστήθη παρὰ τὰς ἀκρωρείας, εἴτε σκιαζέται ὑπὸ βυθότατα δάση. Ἀλλὰ πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῆς δημοτικῆς παιδείας καθίσταται ἐπ' ἀνάγκης νὰ γινώσκῃ τὸ Ὑπουργεῖον μετὰ πάσης ἀκριβείας κατὰ πόσον ἐτι οἱ δῆμοι δύνανται νὰ συντελέσωσιν ἐπὶ τοῦτου. Ἐπομένως, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ῥηθειςτῶν πληροφοριῶν, θέλετε καθυποβάλλει εἰς ἡμᾶς πίνακα, ἐμφαίνοντα τὸ ποσὸν, ὅπερ ἐκαστος δῆμος τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ σας δαπανᾷ ἐτησίως εἰς συντήρησιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων δημοτικῶν σχολείων ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ· εἰς ποίους αὐτῶν ὑπάρχουσι περισσεύματα πρὸς σύστασιν ἐτέρων, ὅπου τῆς περιοχῆς αὐτῶν φαίνεται ἀνάγκη. Τίνας αὐτῶν, ἔχοντας μὲν χρεῖαν καὶ ἐτέρων σχολείων, ἐνδεεῖς ὅμως ὄντας, ἀνάγκη νὰ συνδράμῃ τὸ δημόσιον, καὶ ἐν περιστάσει τοιαύτῃ εἰς πόσον πρέπει νὰ ἀναβῇ ἢ κατ' ἔτος χορηγηθησομένη ὑπὸ τοῦ δημοσίου βοήθεια, καὶ τελευταῖον τίνας δῆμοι εἰσέτι στεροῦνται σχολείων καὶ διὰ τίνα λόγον· ἂν δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο πηγάζῃ ἐξ ἐπικρατούσης ἀπειροκαλίας, ἐκνικήσατε αὐτὴν διὰ παντὸς τρόπου καὶ ἐγείρατε τὴν φιλομάθειαν, πρακτικῶς καταδεικνύοντες τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα. Ὁ πίναξ οὗτος θέλει ἀποσταλῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον συγχρότως μὲ τὴν ἐκθεσιν, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴπομεν.

Ὡς τρίτον δὲ μέσον, συμβῆλλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοσίας ἠθικῆς, δύναται ἀναντιρρήτως νὰ προστεθῇ καὶ ὁ τρόπος τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξουσίας παρὰ τῶν διοικούντων. Θέλετε λοιπὸν ἐπαγρυπνεῖ ὥστε ἡ εὐθουδικία, ἡ εὐκρίνεια, ἡ ἀκερικότης τοῦ χαρακτῆρος νὰ διέπῃ τὴν ἐνεργειαν τῶν ὑποτελουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν σας ἀρχῶν, διήκουσα ἄχρι τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν βραχίονος. Τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τῶν ἀρχῶν θυμασιῶς ἐπενεργεῖ εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν διοικουμένων βελτίωσιν. Τελευτώντες δὲ σημαντιώτερον κρίνομεν πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ ἐξῆς Καθ' ὅλους τὰς σχέσεις ὑμῶν πρὸς τὸν λαὸν θέλετε ἐπιδιώκει τὴν εὐκρίαν νὰ ἐμπνέετε εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ὅτι τὸ γινόμενον πρὸς ἕνα ἀδίκημα πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς κοινὸν ἀδίκημα πάντων, καὶ ὅτι ὀφείλουσι νὰ παρέχωσι προθυμότητα τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὰς ἀργάς, ζητούμενῃ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Τοιοῦτο δημόσιον πνεῦμα ἀποτελεῖ ἀκαταμάχητον δυνάμιν εἰς τοὺς διοικοῦντας καὶ προετοιμάζει εὐδαίμονας ἡμέρας εἰς τοὺς διοικοῦμένους. Δημιουργήσατε λοιπὸν αὐτὸ ἐνθα εἰσέτι δὲν συνελήφθη καὶ ἐνισχύσατέ το ὅπου ἤδη ἔλαβεν ὑπαρξιν.

Εἰς τὸν ἐγνωσμένον ἀκραίον ὑμῶν πατριωτισμὸν ἀφαιρόμεν, Κύριε Νομάρχας, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σπουδαίων τούτων παραγγεμάτων, καὶ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὡς πρὸς ταῦτα ἐνεργειῶν σας θέλουσιν εἶσθαι ἐξάπαντος ἀντάξια τῆς ὑποληψείας, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν ἔχομεν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 10 Ἰανουαρίου 1856.

Ὁ Ὑπουργὸς Χ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ.